فصل‌نامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی–فرهنگی، دوره‌ی یازدهم، شماره‌ی ٤، بهار١٤٠٢، صفحات١١٠–١٣٩

مقاله پژوهشی

بررسی رابطهٔ سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی در بین ساکنین محلات شهری در رفسنجان

محمّدعلی امیرپورسعید[1] ؛ محمود شارع‌پور[2] ، صدیقه لطفی[3]

تاریخ دریافت: ١٤٠١/١٠/٢٨ تاریخ پذیرش: ١٤٠٢/٠٣/٠٥

چکیده

افزایش سرمایهٔ اجتماعی در دراز مدت اثرات مهمی بر ذهنیت ساکنین محله، اعتماد متقابل، همبستگی، مشارکت در امور محله و... می‌گذارد و زمانی که این مهم محقق شود، به تبع آن کیفیت زندگی در آن محله، رو به رشد خواهد بود و در بعد ذهنی و عینی باعث تقویت کیفیت زندگی در بین اهالی آن محله خواهیم بود. در همین راستا در پژوهش حاضر تلاش شد تا با رویکردی جامعه‌شناختی و با روش پیمایش، به سنجش میزان سرمایهٔ اجتماعی و سطح کیفیت زندگی در بین ساکنین محله‌های شهر رفسنجان پرداخته شود و در نهایت بررسی تأثیر سرمایهٔ اجتماعی بر روی کیفیت زندگی آنان را مورد مطالعه و بررسی قرار دهیم. در این پژوهش، تمامی ساکنین ١٨ سال به بالا جزء جمعیت آماری قرار گرفتند و از بین آن‌ها طبق فرمول کوکران، تعداد ٣٨٣ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای متناسب با حجم انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامهٔ محقق‌ساخته بوده است و توصیف و تحیل داده‌ها توسط نرم‌افزار Spss انجام شده است. نتایج یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین زنان و مردان از لحاظ میزان سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی وجود ندارد.، امّا تفاوت معناداری بین گروه‌های درآمدی و میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت‌زندگی آن‌ها وجود دارد. همچنین بین مدت زمان‌های مختلف سکونت افراد و میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت‌زندگی آن‌ها نیز تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج بررسی رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد که ٠/٥٠٨ بین متغیرهای تحقیق همبستگی وجود دارد. همچنین حدود ٢٥ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر سرمایهٔ اجتماعی

[1] .کارشناس‌ارشد جامعه‌شناسی، گروه علوم‌اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
ali.poorsaeed@yahoo.com

[2]. استاد جامعه‌شناسی، گروه علوم‌اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران (نویسندهٔ مسؤول).
m.sharepour@umz.ac.ir

[3]. استاد جغرافیا، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
s.lotfi@umz.ac.ir

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

پیش‌بینی می‌شود و اعتماد در بین مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی، بیشترین تأثیر را بر روی کیفیت زندگی ساکنین محلات شهر دارد.

واژه‌های کلیدی: سرمایهٔ اجتماعی؛ کیفیت زندگی؛ رفسنجان؛ محلات شهری.

مقدمه و بیان مسأله

محله‌های شهری همانند یک حلقهٔ واسط بین شهر و شهروندان عمل می‌کنند. این محله‌ها هرچه بیشتر می‌گذرد، نقش اساسی‌تری در شکل‌دهی و سازماندهی امور شهری پیدا می‌کنند و به نوعی عامل احساس تعلق و هویت‌یابی ساکنین آن‌ها هستند. چیزی که در این میان واضح و روشن می‌ماند، این نکته است که برنامه‌ریزان شهری گاهی اوقات از مسائل اجتماعی و فرهنگی غفلت کرده‌اند و تلاش آن‌ها در این جهت بوده است که معضلات شهر و محلات شهری را با رویکردهای کالبدی و اقتصادی حل کنند، در حالی که مجموعهٔ سرمایه‌های انسانی و اجتماعی را نادیده گرفته‌اند و از آن غافل بوده‌اند که نتیجهٔ آن مشکلات و مسائلی همچون طراحی نامناسب فضاهای شهری، شکل‌نگرفتن اجتماعات مناسب شهری، کیفیت زندگی پایین و... است که محلات شهری با آن‌ها روبرو هستند.

از گذشته‌های دور محله‌های شهرها در شکل‌دهی و سازماندهی امور شهری جایگاه ویژه داشتند. هر محله با ارائهٔ خدمات روزمرهٔ مورد نیاز خود و با ایجاد نمادهای محله‌ای و ویژگی‌های خاص موجب می‌شد ساکنان آن نوعی احساس تعلق و نوعی هویت[4] داشته باشند، تا جایی که هر شهروند با نام محله‌ای که در آن می‌زیست، شناخته می‌شد (معینی، ۱٤۰۰: ۷۰). محله‌های شهری مفهوم واحدهای اجتماعی را دارند که تا حدی به‌طور اتفاقی و ناخودآگاه پدید آمده‌اند و با گذشت زمان توانسته‌اند شکل ثابت و پایداری بیابند و حریمی معیّن برای خود تعریف کنند. افراد ساکن در محله، دارای ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مشابهی‌اند و برای همین، نوعی همبستگی بین آن‌ها وجود دارد (خاکساری، ۱۳۸۵ به نقل از شارع‌پور ۱۳۹٤: ۲۷). لینچ[5] محلات را به عنوان مناطق وسیعی که به دلیل برخورداری از برخی خصوصیات مشترک و خاص قابل شناسایی‌اند، تعریف می‌کند؛ به طوری که فرد به طور ذهنی ورود به آن را حس می‌کند (چپ‌من، ۱۳۹٤: ۱۹۰).

از نظر مامفورد[6]، محله با مرزهای معین و نیز جایگاه هسته‌ای آن در شهر شناخته می‌شود (مامفورد، ۱۹٥٤: ٥۰۱). رابرت کوان[7] در دایرةالمعارف شهر خود، محله را این‌گونه توصیف نموده

[4] Identity
[5] Kevin A. Lynch
[6] Mumford
[7] Cowan

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

است: منطقه یا موقعیت؛ منطقه‌ای در اطراف مکانی یا چیزی؛ بخش قابل تفکیکی از یک منطقهٔ شهری، منطقه‌ای مرکب از کاربری‌های مختلف که به صورت ساختار شهری به حالت یکپارچه درآمده است(کوان،۲۰۰۵: ۲۵٦و۲۵۷).

رویکرد مادی و یا صرفاً مهندسی نسبت به شهر و و ابعاد کالبدی و کارکردی آن، اگر بدون توجه به ارزش‌ها، اهداف و یا مسائل اجتماعی باشد، محیط شهری و همچنین برنامه‌ریزان شهر را با چالش‌های متعددی روبرو خواهد نمود. از همین‌رو توجه اساسی به برنامه‌ریزی شهری همراه با لزوم تمرکز بر مسائل فرهنگی و اجتماعی، امروزه ضرورتی دوچندان یافته است. لینچ محلات را به عنوان مناطق وسیعی که به دلیل برخورداری از برخی خصوصیات مشترک و خاص قابل شناسایی‌اند، تعریف می‌کند؛ به طوری که فرد به طور ذهنی ورود به آن را حس می‌کند (چپ‌من، ۱۳۹٤: ۱۹۰).

از دهۀ ۱۹۹۰ نیز بحث از کیفیت زندگی با تأکید بر سازه‌های اجتماعی مثل سرمایهٔ اجتماعی[8]، همبستگی اجتماعی، عدالت اجتماعی و... همراه بود (غفاری و امیدی، ۱۳۸۸). کیفیت زندگی، اصطلاحی است که برای بیان توسعهٔ رفاه در یک جامعه به کار می‌رود. به بیان ساده‌تر می‌توان گفت تسهیلات رفاهی منعکس کنندهٔ شرایط زندگی و کیفیت زندگی افراد هستند. سازمان بهداشت جهانی نیز در تعریف و تبیین کیفیت زندگی به سلامت فیزیکی، وضعیت روانی، سطح استقلال، روابط اجتماعی و رابطهٔ آن‌ها با ویژگی‌های محیط همراه با هم توجه کرده است (حریرچی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۹۰). اگرچه کیفیت زندگی در بعضی از منابع به سطح زندگی ترجمه شده است ولی سطح زندگی و پیشرفت مادی فقط یکی از پایه‌های کیفیت زندگی را شامل می‌شود. به طور کلی، مفهوم کیفیت زندگی شهری به صورت عینی و ذهنی در مطالعات مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. شاخص‌های عینی شامل دسترسی به امکانات رفاهی، درآمد و ویژگی‌های محیطی مانند آب و هوا است، در حالی که شاخص‌های ذهنی شامل رضایت از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی زندگی است (داس، ۲۰۰۸). در رویکرد ذهنی، کیفیت زندگی به عنوان نتیجهٔ تعامل بین افراد و شرایط عینی محیط در نظر گرفته می‌شود. البته کیفیت زندگی هم نتیجهٔ معیارهای عینی است و هم متأثر از رضایت از زندگی است که ریشه در پیشینه، تجربیات و شرایط اجتماعی فرد دارد(اپلی و منون، ۲۰۰۸).

به نظر کاستلز[9]، دسترس فرد به شبکه‌های روابط شخصی و اجتماعی، سرمایهٔ اجتماعی او را می‌سازد و میزان منابع موجود در شبکه و دسترسی شخص به آن، میزان این سرمایه را مشخص می‌کند (کاستلز، ۱۳۸۹: ٤٤۱). محله‌ها می‌توانند شبکهٔ تعامل و ارتباط را برای بهبود کیفیت زندگی

[8] Social Capital
[9] Manuel Castells

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

ایجاد کنند و از آن استفاده کنند و همچنین به دریافت اطلاعات، ایده‌ها، تأثیرات و منابع کمک کنند. رفاه کلی و کیفیت زندگی با توانایی افراد در آشنایی با محیط اطراف و مشارکت در زندگی اجتماعی و فعالیت‌های روزانه، احساس ارتباط و داشتن حس قوی مکان مرتبط است. با تأکید کنونی بر توانمندسازی جوامع، سرمایهٔ اجتماعی یک معیار اساسی برای ارزیابی تغییرات در محله‌های شهری است(همودان و همکاران، ۲۰۱٤: ۱۷۱).

پویایی و حیات اجتماعی محله‌های شهری در گرو معاشرت، ایجاد فضای صمیمیت، روابط چهره به چهره، همبستگی، حمایت‌های اجتماعی و مواردی از این دست می‌باشد که این مهم در صورتی تحقق می‌یابد که فرد نسبت به محیط زندگی خود و محله‌ای که در آن زندگی می‌کند تعلق خاطر داشته باشد و احساس هویت‌یابی از آن منطقه را دریافت کند. زمانی که افراد این احساس را داشته باشند، با گسترش و تقویت آن منجر به افزایش سرمایهٔ اجتماعی در محیط پیرامون خود می‌شوند. افزایش سرمایهٔ اجتماعی در دراز مدت اثرات مهمی بر ذهنیت ساکنین محله، اعتماد متقابل، همبستگی، مشارکت در امور محله و... می‌گذارد و زمانی که این مهم محقق شود، به تبع آن کیفیت زندگی در آن محله رو به رشد خواهد بود و هم در بعد ذهنی و هم عینی باعث تقویت کیفیت زندگی در بین اهالی آن محله خواهیم بود.

یکی از ابزارهای مهم جهت شناسایی میزان کیفیت زندگی در محلات شهری، ارزیابی محیط‌های شهری براساس دیدگاه ساکنین محلات شهرهاست. به عبارت دیگر؛ ارزیابی ساکنان از محیط‌هایی که در آن ساکن هستند می‌تواند به عنوان یکی از مهم‌ترین معیارهای سنجش و ارزیابی میزان کیفیت زندگی در محلات شهری باشد و برنامه‌ریزان شهری را در جهت تحلیل وضع موجود، تصمیمات آتی به منظور ارتقاء سطح کیفی محله‌های شهری و جلوگیری از تکرار نواقص و ایرادات در سایر مکان‌ها یاری کند.

از انگیزه‌های مهم برای انتخاب این موضوع این است که شواهد نشان دهندهٔ این امر می‌باشد که در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، موضوع کیفیت زندگی در محلات شهری نسبتاً جدید است؛ تا جایی که بسیاری از دانشمندان علوم شهری و اجتماعی بر این باورند که جایگاه کیفیت زندگی شهری در شهرهای ایران بسیار پایین بوده است و توجه مدیران و مسؤولان نیز به این پدیده کافی نبوده است (محمدیان، ۱۳۹۹). با توجه به اینکه در شهر رفسنجان، توجه مدیران شهری به مسائل اجتماعی در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و همچنین تغییرات وسیعی که طی سال‌های اخیر، به‌ویژه ده سال اخیر در سطح شهر رفسنجان (چه به لحاظ مورفولوژی شهری و چه به لحاظ فرهنگی) به وقوع پیوسته است، نگارنده بر آن شد تا پژوهشی را با نگاه جامعه‌شناختی و با بهره‌گیری از مفاهیم اجتماعی، در این شهر صورت دهد. در چنین وضعیتی، انجام دادن این

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

دست پروژه‌ها می‌تواند زمینه‌ساز برنامه‌ریزی مناسب‌تری در امور شهری باشد و تلاشی در جهت جلوگیری از اشتباهات گذشته و سعی در جهت بهبود میزان کیفیت زندگی ساکنین محله‌های شهر با اتکا به مفاهیم مهمی مانند سرمایهٔ اجتماعی باشد که نقش پررنگی را می‌توانند در برنامه‌ریزی‌های شهر ایفا کنند. این پژوهش می‌تواند زمینه‌ای را فراهم آورد که مدیران، مسؤولان و برنامه‌ریزان شهری در ارائهٔ طرح‌ها و برنامه‌های خود از توجه صرف به ابعاد کالبدی فراتر بروند و ابعاد اجتماعی و فرهنگی برنامه‌ها را بیش از پیش مورد توجه قرار دهند.

با توجه به توضیحات ارائه شده، در پژوهش پیش‌رو بر مبنای اهداف موجود سعی می‌شود تا با محور قرار دادن دو مفهوم سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی، شاخص‌های هریک مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد و با سنجش میزان سرمایهٔ اجتماعی و همچنین کیفیت زندگی در بین ساکنین شهر رفسنجان، رابطهٔ موجود بین هریک از مؤلفه‌های این متغیرها مشخص شود و سپس تأثیرات سرمایهٔ اجتماعی و مؤلفه‌های آن بر کیفیت زندگی افراد ساکن در محلات شهر رفسنجان مشخص شود و در مجموع بتوان به این سؤالات پاسخ داد:

۱)وضعیت سرمایهٔ اجتماعی و مؤلفه‌های آن در محلات مختلف شهر رفسنجان چگونه است؟

۲)وضعیت کیفیت‌زندگی در محلات شهر رفسنجان چگونه است؟

۳)سرمایهٔ اجتماعی تا چه میزان و چگونه بر کیفیت‌زندگی در محلات شهری رفسنجان تأثیر دارد؟

پیشینهٔ تجربی

در این بخش به اختصار برخی از پژوهش‌های انجام‌شده در رابطه با سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی در دو بخش تحقیقات داخلی و خارجی مرور خواهد شد:

انتصاری و همکاران (۱٤۰۱) در پژوهشی با عنوان "ارزیابی پیشران‌های حیاتی مؤثر بر کیفیت زندگی شهری با رویکرد آینده‌پژوهی در کلان‌شهرهای ایران" به این نتایج رسیدند که از بین ۵۵ متغیر انتخاب شده در مرحلهٔ اول؛ ۱۸ متغیر (که عمده‌ترین آنها عبارتند از امنیت، حاشیه‌نشینی، آلودگی هوا، فضاهای سبز و عمومی، حمل و نقل عمومی، عدالت اجتماعی و فضایی، نظم بصری و تراکم ساختمانی و ....) بیشترین نقش را به عنوان پیشران‌های حیاتی مؤثر در کیفیت زندگی کلان‌شهر تبریز داشتند. در این میان، شاخص امنیت با امتیاز ۱۳۳٤ به عنوان کلیدی‌ترین شاخص انتخاب شد. به طور کلی پیشران‌های منتخب ترکیبی از شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و کالبدی هستند ولی به خاطر شرایط خاص کلان‌شهر تبریز شاخص‌های کالبدی، نقش پر رنگ‌تری در بین پیشران‌ها دارند.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

ضرغامی و همکاران (۱٤۰۰) پژوهشی با عنوان "تحلیلی بر مؤلفه‌های مؤثر در کیفیت‌زندگی ساکنان محلات فرودست شهری" در محلهٔ جعفرآباد و دولت‌آباد شهر کرمانشاه انجام دادند. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها گویای آن است که کیفیت زندگی در سطح دو محله از نظر ساکنان متفاوت است. همچنین مؤلفه‌های مورد پژوهش نیز از دیدگاه ساکنان متفاوت بوده است. افزون بر آن بعد عینی و ذهنی کیفیت زندگی در محلهٔ دولت‌آباد، شرایط مطلوب‌تری نسبت به محلهٔ جعفرآباد داشته است. در بررسی مؤلفه‌های ذهنی بر کیفیت زندگی، مؤلفه‌های حس تعلق و بهزیستی ذهنی و در مؤلفهٔ عینی، شاخص اجتماعی، تأثیر بیشتری بر کیفیت زندگی در محلات داشته است.

ایمان و حیدری (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان "بررسی تأثیر سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری شهروندان منطقهٔ ١٤ اصفهان" از نظریات پیر بوردیو و رابرت پاتنام [10]به عنوان چارچوب نظری برای تبیین ابعاد سرمایهٔ اجتماعی استفاده نمودند و همچنین کیفیت زندگی را طبق تعریف شالوک[11] در بعد ارزیابی شخصی در نظر گرفته‌اند. روش پژوهش آنان پیمایش و جامعهٔ آماری تحقیق شامل کلیهٔ افراد ٦٥-۱۸ سال در ۷ محلهٔ منطقه ١٤ شهر اصفهان بوده است که بر اساس فرمول کوکران حجم کل نمونه ٤۰۰ نفر محاسبه شده است. روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای و ابزار گردآوری اطلاعات به صورت پرسشنامه بوده است. در مجموع متغیرهای مستقل پژوهش توانستند ۰/۵۷ از تغییرات متغیر وابسته کیفیت زندگی را تبیین کنند و از طریق آزمون تحلیل مسیر مشخص شد که متغیر سرمایهٔ اجتماعی بیشترین تأثیر را به صورت مستقیم بر کیفیت زندگی داشته است. در مرتبهٔ بعدی، متغیر طبقهٔ اقتصادی، بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی داشته است.

کوزه‌گر و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای با عنوان " تحلیلی بر رابطهٔ سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی شهری، موردپژوهی: محلهٔ هفت چنار تهران" به بررسی شاخص‌های سرمایهٔ اجتماعی و ارتباط آن با کیفیت زندگی شهری با بهره‌گیری از روش پیمایش پرداخته‌اند. در این پژوهش روابط مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای پژوهش در قالب مدل تحلیل مسیر مورد توجه قرار گرفته است. یافته‌ها نشان داد که بعد رابطهٔ متقابل و اعتماد و جنبه‌های محلی، تأثیر مستقیم بر کیفیت زندگی دارد و همچنین بعد مشارکت اجتماعی و مشارکت مدنی، به طور غیر مستقیم بر کیفیت زندگی تأثیر گذاشته است.

لقمان و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان "بررسی تأثیر متقابل مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی در محله‌های شهری با استفاده از روش معادلات ساختاری" به بررسی تأثیر متقابل مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی در محله‌های سلطان میر احمد و فین کاشان

[10] Pierre Bourdieu & Robert Putnam

[11] Schalock, R.L

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

پرداختند. نتایج بدست آمده بیانگر وجود ارتباط معنی‌دار میان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی است. بیشترین تأثیرگذاری متغیر سرمایهٔ اجتماعی بر متغیر کیفیت زندگی را شاخص اعتماد (۸۵/.) و بیشترین تأثیرگذاری متغیر کیفیت زندگی بر سرمایهٔ اجتماعی را شاخص سلامت محیط (۸۸/.) داشته است.

خادمی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش "بررسی رابطهٔ سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی" با شاخص‌سازی انواع سرمایهٔ اجتماعی، رابطه و تأثیر آنها بر کیفیت زندگی زنان تهران را بررسی کردند. نتایج تحلیل نشان می‌دهند هر شش فرضیهٔ مطرح شده در این پژوهش، رابطهٔ بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی زنان شهر تهران را مثبت ارزیابی کرده‌اند؛ یعنی هر چه سرمایهٔ اجتماعی زنان بیشتر باشد، کیفیت زندگی آنها افزایش می‌یابد. بر اساس تحلیل رگرسیونی نیز ابعاد سرمایهٔ اجتماعی درون گروهی و سرمایهٔ اجتماعی ساختاری، میزان کیفیت زندگی زنان شهر تهران را پیش-بینی می‌کنند که با توجه به ضریب بتا، بعد سرمایهٔ اجتماعی درون گروهی (B= ۰/ ۳۸۱) و سپس بعد سرمایهٔ اجتماعی ساختاری (B=۰/۱۷۹) بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی دارند.

یزدان پناه و سجادزاده (۱۳۹۷) در تحقیقی به "بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری، نمونهٔ موردی بافت تاریخی شهر تهران" پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان‌دهندهٔ وجود ارتباط معنادار بین این دو حوزهٔ مفهومی بوده است. برازش مناسب مدل و ضریب همبستگی ۰/۵۹ بیانگر ارتباط بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی ساکنان در سطح محلات تاریخی تهران در سطح ۹۹ درصد است.

محمدنیا قرائی و همکاران (۱۳۹٤) پژوهشی با عنوان "تحلیل و ارتباط سنجی سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی ذهنی در محلات جدید شهر مشهد" انجام داده‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی ذهنی، رابطهٔ معناداری وجود دارد و متغیر سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی ذهنی تا ۲۸ درصد تأثیرگذار است. همچنین میزان سرمایهٔ اجتماعی (۲/٦٦) و کیفیت زندگی ذهنی (۲/۸۷) در محلهٔ جاهد شهر از نظر ساکنان در حد متوسط رو به ضعیف ارزیابی شده است.

قادری و تقوی (۱۳۹٤) در پژوهش خود با عنوان "بررسی رابطهٔ سرمایهٔ اجتماعی با کیفیت زندگی شهروندان شهر سقز" از روش پیمایشی و با یک نمونهٔ ۳۸۲ نفری در شهر سقز استفاده نموده‌اند. نتایج این تحقیق نشان داد رابطهٔ معناداری بین کیفیت زندگی با سرمایهٔ اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی، میزان درآمد و سطح تحصیلات فرد پاسخگو با اطمینان ۹۹٪ وجود دارد. متغیر اعتماد اجتماعی با بیشترین همبستگی یعنی ۰/۵۵۹ تأثیر زیادی در کیفیت زندگی افراد دارد.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

وارد[12] و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی به "بررسی رابطهٔ سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی در میان سالخوردگان مناطق شهری و روستایی ایرلند" پرداختند که داده‌هایشان توسط یافته‌های کمّی بدست آمده از مطالعه‌ای طولی در بین سال های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ جمع‌آوری شده است. یافته‌ها نشان داد در حالیکه گسیختگی اجتماعی در هر دو موقعیت مهم بود، انسجام اجتماعی به تنهایی با کیفیت زندگی در میان ساکنان مناطق شهری مرتبط بود و سطوح بالاتر محرومیت منطقه‌ای با کیفیت زندگی نامطلوب ساکنان مناطق روستایی ارتباط داشت.

همودان[13] و همکاران (۲۰۱٤) پژوهشی تحت عنوان "سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت‌زندگی در محله‌های شهری مسکونی با تراکم بالا" انجام داده‌اند. هدف آنها این بوده است که الگوی سرمایهٔ اجتماعی را بین خانوارهای شهری در دره کلانگ مالزی ارزیابی کنند. این پژوهش با بررسی ۷۹۷ نمونه انجام شده است. با توجه به چهار بعد بررسی شده از سرمایهٔ اجتماعی، مشخص شد که الگوی سرمایهٔ اجتماعی از محله‌های توسعه یافته، بر ترکیب تنوع مردم، مکان‌ها و پیشرفت‌های اطراف آنها تأثیر می‌گذارد. سرمایهٔ اجتماعی در این محله‌ها ارزش‌های اجتماعی مثبت را به سمت یک زندگی خوب افزایش می‌دهد و به کیفیت زندگی کمک می‌کند.

عبدالحکیم[14] و همکاران (۲۰۱۰) "رابطهٔ بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی در میان خانوارهای روستایی ترینگانو مالزی" را مورد مطالعه قرار دادند. نمونهٔ پژوهش شامل ۲۵۰۰ خانوار بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. هدف اصلی این تحقیق علاوه بر بررسی تأثیر سرمایهٔ اجتماعی بر درآمد، تبیین رابطهٔ بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی بوده است. نتایج نشان داد که سرمایهٔ اجتماعی نه تنها بر درآمد خانوار، بلکه بر کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد.

نیلسون[15] و همکاران (۲۰۰٦) در تحقیقی به "بررسی رابطهٔ بین کیفیت زندگی و سطح فردی و جمعی سرمایهٔ اجتماعی در بین سالمندان در روستاهای بنگلادش" پرداخته‌اند. آنها برای جمع‌آوری اطلاعات یک نمونهٔ ۱۱۳۵ نفری از سالمندان روستایی (بالای ٦۰ سال) را انتخاب کردند. نتایج حاکی از آن بود که سرمایهٔ اجتماعی در سطح فردی و جمعی، به‌طور مستقیم با کیفیت زندگی سالمندان در روستاهای بنگلادش در ارتباط بوده است.

نتایج تحقیقات بررسی شده حاکی از آن است که سرمایهٔ اجتماعی به‌طور معناداری با کیفیت-زندگی افراد رابطه دارد و به نوعی ارزش‌های اجتماعی مثبت را به سمت یک زندگی خوب افزایش می‌دهد و به کیفیت زندگی افراد کمک می‌کند. خواه افراد مورد مطالعه ساکنان محلات شهر باشند

[12] Ward
[13] Hamudan
[14] Abdul Hakim
[15] Nilsson

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

خواه مهاجرین و یا سالمندان. ثبات محلات شهری تحت‌تأثیر میزان سرمایهٔ اجتماعی آن محیط است و سرمایهٔ اجتماعی چه در سطح فردی و چه در سطح اجتماعی بر روی کیفیت زندگی اثرگذار می‌باشد. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد افزایش سرمایهٔ اجتماعی در سطح محله، باعث ارتقا سطح رضایت از زندگی شده است و حس انسجام را تقویت می‌کند. در تحقیقات بررسی شده در مورد کیفیت زندگی، به یکی از ابعاد آن (ذهنی یا عینی) برای سنجش پرداخته شده است که در این پژوهش تلاش خواهد شد تا هر دو بعد با استفاده از تلفیق مدل‌های موجود در سنجش کیفیت زندگی در بین ساکنین محلات شهر رفسنجان بهره برده شود.

چهارچوب نظری تحقیق

کیفیت‌زندگی، واجد شاخص‌های استاندارد و یکسانی نیست، بلکه در وضعیت جوامع مختلف تعریف می‌شود. در حقیقت بهترین مدل تبیین‌گر دربارهٔ عوامل تعیین‌کنندهٔ کیفیت‌زندگی، مدلی است که بر مبنای آن، پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی به لحاظ کارکردی با پدیده‌های محیطی، زیستی و همچنین روانی در ارتباط هستند.

در این پژوهش، سعی شده است تا با بهره‌گیری از نظریات اندیشمندانی مثل جیکوبز[۱۶]، کلمن[۱۷]، لین[۱۸]، بوردیو و پاتنام[۱۹] به بررسی ارتباط نظری بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت‌زندگی پرداخته شود و در نهایت با ترکیب این نظریه‌ها، شاخص‌هایی برای سنجش این دو مفهوم و بررسی رابطهٔ بین این دو مفهوم ایجاد شود و تأثیراتی که متغیر سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی ساکنین محله‌های شهر رفسنجان می‌گذارد، مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد.

در سال‌های اخیر، سرمایهٔ اجتماعی به یک مفهوم بسیار مرسوم و تأثیرگذار در بسیاری از حوزه‌های جامعه مبدل شده است و علاوه بر تسهیل دستیابی به منابع، افزایش سطح ارتباط افراد با دیگران به دلیل وجود اعتماد، باعث تقویت شبکه‌ها و حمایت‌های اجتماعی می‌شود و در نهایت به افزایش سطح کیفیت‌زندگی منجر خواهد شد (حریرچی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۵-۹۶). جیکوبز، معتقد است شبکه‌های اجتماعی فشرده و منابع ذخیره شده در ارتباط میان مردم، کلیدی برای ایجاد و حفظ مکان‌های حیاتی و مطلوب برای زندگی است (اولریکسن[۲۰]،۲۰۰۸: ٦). شبکه‌های اجتماعی در ارتباط با حفظ نظافت، عدم وجود جرم و جنایت خیابانی و دیگر تصمیمات در مورد کیفیت

[16] Jacobs
[17] James Samuel Coleman
[18] Lin, Nan
[19] Putnam
[20] Ulriksen

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

زندگی، در مقابل عوامل نهادهای رسمی مانند نیروی حفاظتی پلیس، مسؤولیت بیشتری از خود نشان می‌دهد (ماجدی و لهسایی‌زاده، ۱۳۸۵: ۱۰۲). به همین جهت جیکویز به منابع محلی برای شکل‌گیری سرمایهٔ اجتماعی و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی مردم توجه می‌کند. کلمن، سرمایهٔ اجتماعی را در چهارچوب منافع حاصل از روابط اجتماعی تسهیل‌یافته در نظر گرفته است و آن را در کنار سایر سرمایهٔ انسانی و فیزیکی، عامل پیشرفت و بهبود کیفیت‌زندگی می‌داند. وی همچنین آگاهی و شناخت را از عناصر مهم کیفی سرمایهٔ اجتماعی می‌دانست که بنیان‌های عمل را فراهم می‌سازند (کلمن، ۱۳۷۷ به نقل از احمدی و همکاران، ۱۳۹۲). به طور کلی در هر جامعه‌ای که افراد از ماهیت رخدادهای اجتماعی آگاه نباشند، فرصت‌های مشارکت اجتماعی یا ذخیرهٔ سرمایهٔ اجتماعی پایین خواهد بود. در نتیجه با توجه به پیچیدگی روزافزون ابعاد فنی زندگی اجتماعی، تخصصی‌شدن وظایف و تقسیم کار اجتماعی، ذره‌ای شدن افراد، گرایش به فردگرایی مفرط و مانند آن، شرایطی را فراهم آورده است که زندگی و سعادت بشر را با آسیب‌های جدی مواجه کرده است.

براساس نظریهٔ لین، عناصر سرمایهٔ اجتماعی با افزایش ارتباطات و افزایش دسترسی به منابع در نهایت منجر به ایجاد نتایجی مطلوب مانند دارایی، قدرت، شهرت، سلامت جسمانی، سلامت روانی و رضایت از زندگی خواهند شد و این عوامل علاوه بـر آنکه بخشی از کیفیت زندگی محسوب می‌شوند، تأثیر مثبت و مستقیمی بر افزایش دیگر سطوح مرتبط با مفهوم کیفیت زندگی دارند (حریرچی و همکاران، ۱۳۸۸: ۹٦). سرمایهٔ اجتماعی به پیوندهای اجتماعی اشاره دارد که بر تشابه و صمیمیت متکی هستند. این بعد از سرمایهٔ اجتماعی بر منابع شخصی محدود مانند پیوندهای خانوادگی، همسایگی و پیوندهای دوستی نزدیک تأکید می‌کند. سرمایهٔ اجتماعی اتصالی به شبکه‌های ارتباطات نامتجانس‌تر برون‌گروهی اشاره دارد که در بین افراد به جای اتکا به نزدیکی‌های شخصی و هویت مشترک، بر علایق مشترک متکی است (هیلی و هامپشایر[۲۱]،۲۰۰۳: ۱۲۳).

شاید بتوان گفت که ایدهٔ اساسی در سرمایهٔ اجتماعی این است که افراد با برقرار نمودن تماس و ارتباط با یکدیگر و سپس با پایداری آن، می‌توانند چیزهایی را کسب کنند که تا قبل از آن و به تنهایی نمی‌توانستند و یا بسیار دشوار می‌توانستند آن‌ها را کسب کنند. اشخاص تلاش می‌کنند تا با اتصال به مجموعه‌ای از شبکه‌ها، ارزش‌هایی را برای خود محقق کنند که با سایر اعضای آن شبکه مشترک است. هر چقدر این نوع شبکه‌ها گسترش پیدا کنند، در واقع افراد برای خود، دارایی‌ای را تشکیل می‌دهند که برایشان در حکم نوعی سرمایه تلقی می‌شود و همان‌طور که فیلد[۲۲] (۱۳۹۲) در

[21] Healey. P & Hampshire
[22] John Field

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

مقدمهٔ کتابش به آن اشاره کرده است، هرچقدر افراد بیشتری را بشناسید و هرچقدر دید مشترک بیشتری با آن‌ها داشته باشید، شما سرمایهٔ اجتماعی غنی‌تری را خواهید داشت. در واقع هر چقدر که افراد دارای ارزش‌های مشترک بیشتری باشند، به همان میزان، تمایل آن‌ها به همکاری با یکدیگر بیشتر خواهد بود و در نتیجه برای رسیدن به اهداف مشترک، تلاش بیشتری صورت می‌گیرد. سرمایهٔ اجتماعی به‌طور گسترده به عنوان ارتباطات بین افراد در نظر گرفته می‌شود که بر کنش‌های جمعی و چگونگی بهره‌مندی مردم از این اقدامات تأثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر، از تعامل روزمرهٔ بین مردم ناشی می‌شود (آنیکس و بولن[۲۳]، ۲۰۰۰).

دسترسی به کیفیت زندگی هزینه و لوازمی دارد، آنگاه استفاده از مفهوم‌سازی بوردیو بسیار مفید خواهد بود. هزینه‌ها و لوازم را می‌توان در سرمایه خلاصه کرد. سرمایه، دارایی‌ای است که می‌توان از آن برای دست‌یابی به منابع مطلوب استفاده کرد و همچنین آن را سرمایه‌گذاری کرد تا خود را افزایش دهد. سرمایه‌های یک فرد در جامعه را می‌توان با الهام از دیدگاه بوردیو به چهار نوع تقسیم کرد. اول، سرمایهٔ مادی که عبارت است از دارایی‌های ارزشمند مادی فرد مثل پول و یا دیگر اموال. دوم، سرمایهٔ فرهنگی که عبارت است از آن ارزش‌ها و هنجارها و توانایی‌های اجتماعی که فرد درونی کرده است و می‌تواند به او در دستیابی به منابع کمیاب کمک کند. سوم، سرمایهٔ اجتماعی که روابط اجتماعی مفید برای دستیابی به منابع کمیاب هستند. چهارم، سرمایهٔ انسانی که عبارت است از مهارت‌ها و دانشی که فرد اندوخته است. در میان انواع سرمایه، سرمایهٔ اجتماعی ویژگی‌های خاصی دارد. اول آنکه تنها سرمایه‌ای است که رابطه‌ای می‌باشد و در ضمن رابطهٔ اجتماعی به وجود می‌آید. دوم آنکه مانند برخی دیگر از انواع سرمایه، به‌طور کامل قابل انتقال نیست. ویژگی مهم‌تر آنکه سرمایهٔ اجتماعی فرد، رابطهٔ روشنی با جایگاه او در شبکه‌های اجتماعی جامعه دارد. به عبارت دیگر، سرمایهٔ اجتماعی فرد در واقع ارزش جایگاه او در شبکه‌های اجتماعی گوناگون است. حال همین جایگاه فرد در شبکه‌های گوناگون اجتماعی است که میزان بهرهٔ او از کیفیت‌های مطلوب زندگی را مشخص می‌سازد.

نابرابری در دسترسی به انواع مختلف سرمایه از جمله سرمایهٔ اجتماعی موجب نابرابری اجتماعی در شرایط اجتماعی–اقتصادی کیفیت زندگی می‌شود (لین، ۲۰۰۲: ۹۹). همچنین کیفیت زندگی تا حدی متأثر از طبقهٔ اقتصادی و فرهنگی افراد است. می‌توان گفت سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی تأثیرگذار است، بدلیل اینکه بخشی از توانایی فرد برای بهره‌مندی از شاخص‌های کیفیت زندگی را فراهم می‌کند (نوغانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۲۱و۱۲۲).

[23] Onyx&Bullen

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

اعتماد، به عنوان یکی از مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی از نظر پاتنام است که از عناصر ضروری برای تقویت همکاری بوده است و حاصل پیش‌بینی‌پذیری رفتار دیگران است که در یک جامعهٔ کوچک از طریق آشنایی با دیگران حاصل می‌شود؛ اما در جوامع بزرگتر و پیچیده‌تر، یک اعتماد غیر شخصی‌تر یا شکل غیر مستقیمی از اعتماد ضرورت دارد (توسلی و موسوی ۱۳۸٤: ١٦). هر چه گروه کوچکتر باشد، بیشتر می‌تواند به هدف جمعی دست یابد. از این‌رو به فرض ثابت بودن سایر عوامل، محلات کوچک‌تر بسیار بیشتر مشارکت می‌کنند تا گروه‌های بزرگ (هاروی، ١٣٧٦). با این‌حال مقیاس سرمایهٔ اجتماعی در تبادل اطلاعات از گروه‌های کوچک تا تمامی یک ملت است (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۳).

پاتنام معتقد است که همبستگی خیلی روشن و مثبتی بین متغیرهای سلامت و سرمایهٔ اجتماعی و همچنین رابطهٔ قوی و منفی بین شاخص سرمایهٔ اجتماعی و نرخ مرگ و میر وجود دارد. وی معتقد است افراد با سرمایهٔ اجتماعی بیشتر، طول عمر بیشتری دارند و کمتر از ضعف سلامتی جسمانی و روانی رنج می‌برند. وی به رابطه و همبستگی بین سرمایهٔ اجتماعی و تمام شرایط اجتماعی مثل نرخ پایین جرم و جنایت و بزه، سطح بالای تولید ثروت، حد بالای سلامت و احساس خوشبختی و رضامندی از زندگی اشاره کرده است و سرمایهٔ اجتماعی را در تولید یا عدم تولید این مؤلفه‌ها مؤثر می‌داند (محمدی، ۱۳۸٤: ۷٤-۸۰).

پاتنام ضمن طرح سه مفهوم شبکه‌ها (شبکه‌های رسمی و غیر رسمی)، هنجارها و اعتماد به عنوان پایه‌های اصلی سرمایهٔ اجتماعی؛ سه دلیل عمده را در تبیین رابطهٔ بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی بر می‌شمارد:

۱- شبکه‌های اجتماعی می‌توانند کمک‌های مالی محسوسی به نیازمندان شبکه خود کنند که این امر باعث کاهش فشار روحی و روانی افراد عضو می‌شود.

۲- شبکه‌ها می‌توانند هنجارهای سالم و روان را تقویت کنند و برای دستیابی افراد شبکه به خدمات اجتماعی و بهزیستی چانه‌زنی کنند.

۳- داد و ستد و تعامل افراد در شبکهٔ روابط اجتماعی می‌تواند به تقویت سیستم ایمنی و دفاعی بدن کمک کند. وی در ادامه تأکید می‌کند که در تمام قلمروهای تأثیر سرمایهٔ اجتماعی که در جوامع گوناگون جست و جو کرده است، در هیچ کجا اهمیتی بالاتر از نقش همبستگی اجتماعی در تندرستی و کیفیت زندگی نیافته است (فیلد، ۱۳۹۲:۲۳-۲٤).

به عقیدهٔ پاتنام؛ اعتماد ناشی از دو منبع هنجارهای روابط متقابل و شبکه‌های مشارکت مدنی است؛ اعتماد همکاری را تسهیل می‌کند و هر چه سطح اعتماد در جامعه‌ای بالاتر باشد، احتمال همکاری هم بالاتر خواهد بود

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

به باور بوردیو (۱۹۸٦) هر فرد یک موقعیت در فضای چند بعدی اجتماعی تصاحب می‌کند که مجموعه رفتارهای خاصی را شکل می‌دهد. این موقعیت توسط میزان سرمایه‌ای که هر فرد به دیگر افراد دارد و همچنین توزیع نسبی انواع متفاوت سرمایه تعریف می‌شود. سرمایهٔ اجتماعی به منابع موجود از طریق شبکهٔ اجتماعی افراد اطلاق می‌شود. سرمایهٔ اجتماعی مانند سرمایهٔ فرهنگی و اقتصادی عضویت طبقاتی فرد را مشخص می‌کند (کریستنسن و کارپیانو[۲٤]، ۲۰۱٤: ۱۳). از طرفی کیفیت زندگی شهری در ابعاد مختلف خود (کیفیت محیطی، روانی، فیزیکی، اجتماعی، جسمی و روحی) تحت‌تأثیر کیفیت ارتباطات و پیوندهای اجتماعی می‌باشد (غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۸٤). از نظر پاتنام، رابطه‌ای قوی بین سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی وجود دارد. او معتقد است سرمایهٔ اجتماعی به معنای مجموعه‌ای از ارتباطات افقی و وجوه گوناگون سازمان‌های اجتماعی نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها در نظر گرفته می‌شود که با ایجاد منافع متقابل، کارآیی جامعه و کیفیت زندگی را افزایش می‌دهند (همان: ۱۸).

سرمایهٔ اجتماعی به ویژه در مقیاس کوچک و محله‌های شهری به شدت به مطلوبیت فضاهای عمومی و ظرفیت تعاملات اجتماعی فضا وابسته است. پاتنام در کتاب "بولینگ تک‌نفره"، پیاده‌روی را به عنوان ابزار تشویق تبادل اجتماعی دانسته است و دسترسی به فضاهای عمومی را سبب ترغیب برخوردهای دوستانه‌تر با دوستان و همسایه‌ها می‌داند (ایمری و همکاران ۱۳۹۰: ۳۰۸). وی زوال اجتماعات شهری و کاهش مشارکت مردم در شهر را باعث کاهش سرمایه‌های اجتماعی می‌داند و معتقد است که برای حل این مشکل باید به احیای محله‌های شهری و گسترش مشارکت‌های مدنی مردم پرداخت (فاضلی، ۱۳۹۳: ۱۹٦). جیکوبز، خیابان‌ها و فضاهای عمومی را فرصتی برای شکل-گیری سرمایهٔ اجتماعی قلمداد کرده است (جیکوبز، ۱۳۸٦: ۲۱۳).

سرمایهٔ اجتماعی از طریق تسهیل روابط اجتماعی موجباتی فراهم می‌سازد که افراد، بهتر و ساده‌تر بتوانند منافع فردی و گروهی خود از جمله منافع اقتصادی و اجتماعی را دنبال کنند و از آنجا که در معنای مستقیم کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی نیز دلالت صریح بهره‌مندی از مواهب اجتماعی و اقتصادی برای فراهم ساختن امکانات یک زندگی بهتر و و آسوده‌تر وجود دارد، می‌توان پلی ارتباطی میان این دو مفهوم اجتماعی برقرار کرد. علاوه بر آن، محله‌های شهری نقش بسیار اساسی در ایجاد و تقویت سرمایهٔ اجتماعی و به تبع آن، کیفیت زندگی ساکنین شهر دارند. لذا می‌توان محله‌ها را حلقه‌ای اساسی در تشکیل و بهبود کیفیت‌زندگی افراد دانست.

طبق مسأله و پیشینهٔ پژوهش، فرضیه‌های تحقیق عبارتند از:

[۲٤] Christensen & Carpiano

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

- سرمایهٔ اجتماعی افراد ساکن در محله‌های شهر رفسنجان بر روی کیفیت زندگی آنان تأثیر می‌گذارد.
- بین زنان و مردان به لحاظ میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی تفاوت معناداری وجود دارد.
- در بین افراد ساکن در محله‌های شهر رفسنجان به لحاظ میزان تحصیلات، تفاوت معناداری در سطح سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت‌زندگی آن‌ها وجود دارد.
- در بین افراد با وضعیت اشتغال گوناگون، تفاوت معناداری به لحاظ میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی وجود دارد.
- در بین افراد با درآمدهای گوناگون، تفاوت معناداری به لحاظ میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی وجود دارد.
- سکونت افراد در منطقه‌های مختلف شهر، تفاوت معناداری را در میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی آن‌ها رقم می‌زند.
- در بین افراد با مدت زمان‌های گوناگون سکونت، تفاوت معناداری به لحاظ میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی وجود دارد.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر، پیمایش و ابزار مورد استفاده پرسشنامهٔ محقق‌ساخته می‌باشد. جامعهٔ مورد مطالعه کلیهٔ ساکنین ۱۸ سال به بالا در محله‌های شهر رفسنجان است که براساس فرمول کوکران حجم نمونه برابر با ۳۸۳ نفر می‌باشد. با توجه به موضوع و اهداف تحقیق حاضر، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای[۲۵] برای شناسایی افراد مورد مطالعه استفاده شده است. همچنین قابل ذکر است که نمونه-گیری افراد در این تحقیق به‌صورت نمونه‌گیری احتمالی متناسب با حجم[۲۶] که نوعی نمونه‌گیری خوشه‌ای می‌باشد مورد استفاده قرار گرفته است. در این روش ابتدا خوشه‌هایی متناسب با حجم انتخاب می‌شوند و سپس به درون طبقات هر خوشه، شانس انتخاب متناسب با تعداد اعضایشان داده می‌شود. در همین راستا، طبق آمارهایی که از شهرداری و همچنین حوزهٔ معاونت بهداشتی شهر رفسنجان بدست آمده است، شهر را به بلوک‌های هفت‌گانه تقسیم شده است و براساس جمعیت هر بلوک شهری، تعداد نمونه‌ها متناسب با جمعیت‌شان در آن‌ها تقسیم شده‌اند.

متغیر وابسته در تحقیق حاضر، کیفیت‌زندگی می‌باشد که در دو بُعد عینی(۵ مؤلفه) و ذهنی(۵ مؤلفه) سنجش شد. متغیر مستقل تحقیق نیز سرمایهٔ اجتماعی می‌باشد که با چهار مؤلفه مورد سنجش

[25] Cluster Sampling
[26] Probability Proportionate to Size Sampling (PPS)

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

قرار گرفت. میزان پایایی ابزار تحقیق با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج تمامی مؤلفه‌ها بالای ۰/۷۰ بدست آمد و پایایی ابزار تحقیق را مورد تأیید قرار داد. اعتبار ابزار مورد استفاده در این تحقیق، از نوع اعتبار صوری[۲۷] می‌باشد. به همین جهت پس از شاخص‌بندی مفاهیم تحقیق، با مراجعه و مشورت با چندین نفر از افراد متخصص در این زمینه، اعتبار ابزار تحقیق مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت.

یافته‌های تحقیق

توصیف یافته‌های جمعیت‌شناختی

تعداد کل پاسخگویان این پژوهش برابر با ۳۸۳ نفر می‌باشد که از این تعداد، زن‌ها برابر با ۲۰۱ نفر که ۵۲/۵ درصد و مردها ۱۸۲ نفر که شامل ٤۷/۵ درصد از کل پاسخگویان می‌باشند. یکی از دلایل بالاتر بودن تعداد پاسخ‌دهنده‌های زن، همکاری بیشتر آن‌ها در فرایند تحقیق بوده است. پایین-ترین سن ۱۸ سال و بالاترین سن در میان پاسخگویان ۷۱ سال می‌باشد. میانگین سنی نیز ۳۱ سال می‌باشد. بیشترین تعداد فراوانی در بین پاسخگویان مربوط به افراد ۲۲ ساله می‌باشد و میانهٔ سنی نیز ۲۷ سال می‌باشد، به این معنا که سن نیمی از پاسخگویان کمتر از ۲۷ سال و نیمی دیگر بیش از ۲۷ سال می‌باشد. از بین کل پاسخگویان، ۲۱۷ نفر معادل٥٦/۷ درصد مجرد می‌باشند. ۱٥۷ نفر برابر با ٤۱ درصد، متأهل بوده‌اند، ٦ نفر معادل ۱/٦ درصد طلاق‌گرفته‌اند و ۳ نفر که برابر با ۰/۸ درصد می‌باشد، وضعیت‌تأهل خود را فوت‌همسر گزارش کرده‌اند. به این ترتیب بیشترین پاسخگویان در وضعیت مجرد بودند. بیشترین میزان تحصیلات مربوط به پاسخگویان با تحصیلات لیسانس می‌باشد که ۱٦۷ نفر برابر با ٤۳/٦ درصد را شامل می‌شود. پس از آن فوق‌لیسانس با ۲٤/۳ درصد و دیپلم با ۲۰/۱ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. کمترین فراوانی در بین تحصیلات، مربوط به پاسخگویان با تحصیلات زیردیپلم می‌باشد که ۲ نفر معادل ۰/٥ درصد را شامل می‌شوند. حدود ۷ درصد از پاسخگویان در وضعیت بیکاری، ۸/۳ درصد خانه‌دار، حدود ۳۳ درصد محصل یا دانشجو و حدود ٤۸ درصد شاغل می‌باشند. در مورد میزان درآمد ماهیانه، درآمد زیر یک میلیون تومان حدود ۳ درصد، یک تا پنج میلیون تومان حدود ۹ درصد، پنج تا ده میلیون تومان ۳۰/۳ درصد، ده تا پانزده میلیون تومان ۲۹/٥ درصد و بیش از پانزده میلیون تومان ۲۸/٥ درصد را شامل می‌شوند که بیشترین فراوانی مربوط به درآمدهای "پنج تا ده میلیون تومان" و "ده تا پانزده میلیون تومان" به ترتیب با ۳۰/۳ و ۲۹/٥ درصد می‌باشد. ۹٦/٦ درصد را افراد مسلمان تشکیل داده‌اند و پس از آن دین زرتشتی با ۱/۳ و مسیحی با ۰/۸ درصد در جایگاه‌های بعدی قرار دارند. گزینهٔ "سایر" نیز ۱/۳ درصد را

[27] Face Validity

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

شامل شده است. ۸٦/٤ درصد شامل افرادی می‌باشد که در منزل شخصی سکونت دارند و پس از آن منزل اجاره‌ای با ۱۲ درصد و منزل اقوام/آشنایان با ۱/٦ درصد قرار دارند. . از بین افراد پاسخگو، بیشترین فراوانی مربوط به اشخاصی می‌باشد که در مرکز شهر سکونت دارند و شامل ۵۹/۵ درصد می‌شوند. پس از آن سایر نقاط شهری با درصدهای تقریباً نزدیک به ترتیب شامل حاشیهٔ شهر با ۱٤/۱، بالاشهر با ۱۳/٦ و پایین شهر با ۱۲/۸ درصد می‌باشد. بیشترین زمان سکونت مربوط به افرادی می‌باشد که بیش از ده سال در محل کنونی زندگی‌شان سکونت دارند و شامل ۵۹ درصد می‌باشد. کمترین میزان فراوانی در این بخش نیز شامل افرادی می‌شود که کمتر از یک‌سال سکونت دارند و ٤/٤ درصد می‌شوند.

توصیف متغیرهای اصلی تحقیق

جدول شمارهٔ یک- توزیع پاسخگویان بر حسب سطح سرمایهٔ اجتماعی

سطح سرمایهٔ اجتماعی	تعداد	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۵۹	۱۵/٤	۱۵/٤
کم	۸۰	۲۰/۹	۳٦/۳
متوسط	۹٤	۲٤/۵	٦۰/۸
زیاد	۹٤	۲٤/۵	۸۵/۳
خیلی زیاد	۵۰	۱۳/۱	۱۰۰
Missing	٦	۱/٦	
جمع کل	۳۸۳	۱۰۰	

جدول شمارهٔ ۱، سطح سرمایهٔ اجتماعی افراد پاسخگو را در قالب میزان فراوانی و درصد در پنج سطح نشان می‌دهد. نتایج بیانگر آن است که حدود ۲۵ درصد از افراد پاسخگو، سرمایهٔ اجتماعی در حد متوسط را دارا می‌باشند. ۳٦/۳ درصد سرمایهٔ اجتماعی پایین و ۳۷/٦ درصد نیز در حد بالا می‌باشند. به‌طور کلی سطح سرمایهٔ اجتماعی در بین پاسخگویان را می‌توان متوسط رو به بالا ارزیابی نمود.

جدول شمارهٔ دو- میانگین نمرات پاسخگویان به تفکیک مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی

مؤلفه	میانگین نمرات
اعتماد	۲/۲۹
مشارکت جمعی	۱/۹۱
حمایت اجتماعی	۲/۷۰
شبکه‌ها و روابط	۱/۷۸

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

در جدول بالا میانگین نمرات پاسخگویان در رابطه با هریک از مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی قابل مشاهده است. میانگین نمرات بر اساس طیف لیکرت و با نمرات میانگین بین ۱ تا ۵ محاسبه شده‌اند. همانطور که در جدول ارائه شده است، میانگین اعتماد برابر با ۲/۲۹، مشارکت جمعی ۱/۹۱، حمایت اجتماعی ۲/۷۰ و شبکه‌ها و روابط نیز برابر با ۱/۷۸ می‌باشد که بالاترین میانگین مربوط به مؤلفه‌ی حمایت اجتماعی است و پایین‌ترین بُعد مربوط به شبکه‌ها و روابط می‌باشد.

جدول شمارهٔ سه- توزیع پاسخگویان بر حسب سطح کیفیت‌زندگی

سطح کیفیت زندگی	تعداد	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۵۹	۱۵/٤	۱۵/٤
کم	۹۵	۲٤/۸	٤۰/۲
متوسط	۸۷	۲۳/۱	٦۳/۳
زیاد	۷٦	۱۹	۸۳/۱
خیلی زیاد	۵۱	۱۳/۳	۱۰۰
Missing	۱۵	۳/٦	
جمع کل	۳۸۳	۱۰۰	

جدول شمارهٔ ۳، سطح کیفیت‌زندگی در بین ساکنین محله‌های شهر رفسنجان را نشان می‌دهد. بنابر نتایج حاصل شده که در جدول بالا قابل مشاهده می‌باشد، کیفیت زندگی حدود ٤۰ درصد از افراد پاسخگو در حد پایین، ۲۳/۱ درصد در حد متوسط و حدود ۳۳ درصد از افراد در حد بالا می‌باشد.

جدول شمارهٔ چهار- میانگین نمرات پاسخگویان به تفکیک مؤلفه‌های کیفیت زندگی

مؤلفه	میانگین نمرات
امکانات و تسهیلات	۲/۸۹
دسترسی	۲/۷٤
محیط زیست	۲/٦۱
حمل و نقل	۲/۵۱
مسکن	۳/۵۰
امنیت	۳/۳۲
ارتباطات همسایگی	۲/۳۹
مشارکت اجتماعی	۲/۹۹
اوقات فراغت	۲/٤۳

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

وضعیت اقتصادی	۲/۳۰

در جدول شمارهٔ ٤، میانگین نمرات پاسخگویان در رابطه با هریک از مؤلفه‌های متغیر وابستهٔ تحقیق یعنی کیفیت زندگی قابل مشاهده است. نمرات با میانگین بین ۱ تا ۵ محاسبه شده‌اند. طبق نتایج حاصل شده، میانگین مؤلفهٔ امکانات و تسهیلات برابر است با ۲/۸۹، دسترسی ۲/۷٤، محیط-زیست ۳/٦۱، حمل و نقل ۲/۵۱، مسکن ۳/۵۰، امنیت ۳/۳۲، ارتباطات همسایگی ۲/۳۹، مشارکت اجتماعی ۲/۹۹، اوقات فراغت ۲/٤۳ و همچنین وضعیت اقتصادی برابر با ۲/۳۰ می‌باشد. بالاترین میانگین مربوط به مؤلفهٔ مسکن و پایین‌ترین میانگین نیز مربوط به وضعیت اقتصادی می‌باشد.

یافته‌های تحلیلی

جدول شمارهٔ پنج- آزمون تفاوت میانگین متغیرهای اصلی بر حسب جنس

متغیر	مقوله‌ها	تعداد	میانگین	اختلاف میانگین	T	سطح معنی-داری (Sig)
سرمایهٔ اجتماعی	زن	۱۹٦	۸۰/۳٤	-۲/۵۸	-۱/٤۰	۰/۱٦۲
	مرد	۱۸۱	۸۲/۹۲			
کیفیت زندگی	زن	۱۹۰	۱۵۳/٤۲	٤/۲۱	-۱/٤۰	۰/۰۷۹
	مرد	۱۷۸	۱٤۹/۲۱			

جدول بالا آزمون تفاوت میانگین متغیرهای سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت‌زندگی بر حسب جنس می‌باشد. طبق نتایج آزمون، تفاوت میانگین در بین زنان و مردان از لحاظ سطح سرمایهٔ اجتماعی معنادار نمی‌باشد(Sig=۰/۱٦۲). به عبارت دیگر میزان سرمایهٔ اجتماعی در جامعهٔ مورد نظر بسته به اینکه جنسیت فرد چه باشد، تفاوتی ندارد. همچنین طبق نتایج آزمون، کیفیت زندگی نیز به لحاظ جنسیت افراد، تفاوت معناداری ندارد (Sig=۰/۰۷۹) و به عبارت دیگر، زن یا مرد بودن به لحاظ آماری در سطح کیفیت‌زندگی تفاوتی ندارد.

جدول شمارهٔ شش- آزمون تفاوت میانگین متغیرهای اصلی بر حسب تحصیلات

متغیر	مقوله‌ها	میانگین	F	سطح معنی‌داری (Sig)
سرمایهٔ اجتماعی	زیر دیپلم	۱۰۱	۲/۹۸	۰/۰۱۲
	دیپلم	۷۵/٦٦		
	فوق دیپلم	۸۵/۱٦		

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

	لیسانس	۸۳/۲۳		
	فوق لیسانس	۸۱/۲۷		
	دکترا	۸٦/٦۱		
کیفیت زندگی	زیر دیپلم	۱۳۳	۲/۹۸	۰/۰۰۰
	دیپلم	۱٤۹/۲۹		
	فوق دیپلم	۱٦۲/۷٤		
	لیسانس	۱٥٤/۸۱		
	فوق لیسانس	۱٤۲/۰۷		
	دکترا	۱٦۳/٥۰		

جدول شمارهٔ ٦، تفاوت میانگین متغیرهای اصلی تحقیق را بر حسب تحصیلات آنان نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تفاوت در سطح سرمایهٔ اجتماعی به لحاظ آماری معنادار می‌باشد (Sig=۰/۰۱۲) و این بدان معناست که میزان سرمایهٔ اجتماعی به لحاظ سطح تحصیلات متفاوت می‌باشد. افراد زیردیپلم به لحاظ سطح سرمایهٔ اجتماعی به مراتب میانگین بالاتری را دارا می‌باشند. طبق نتایج حاصل از این آزمون، وجود تفاوت در بین افراد با تحصیلات مختلف به لحاظ سطح کیفیت‌زندگی تأیید می‌شود (Sig=۰/۰۰۰) و این تفاوت از نظر آماری معنادار است. در بین طبقات مختلف تحصیلی، افراد دارای تحصیلات دکترا از کیفیت زندگی بهتری برخوردار می‌باشند و میانگین آن‌ها از این لحاظ در مقایسه با سایر افراد بالاتر می‌باشد.

جدول شمارهٔ هفت- آزمون تفاوت میانگین متغیرهای اصلی بر حسب وضعیت اشتغال

متغیر	مقوله‌ها	میانگین	F	سطح معنی‌داری (Sig)
سرمایهٔ اجتماعی	بیکار	۷٦/۳۲	۳/۲٦	۰/۰۲۱
	شاغل	۸۰/٥۸		
	خانه‌دار	۸۹/٥۰		
	محصل/دانشجو	۷۹/٥٤		
کیفیت زندگی	بیکار	۱٤٦/٦۹	۳/۹۹	۰/۰۰۸
	شاغل	۱٤۷/۰٥		
	خانه‌دار	۱٥۲/۸٤		
	محصل/دانشجو	۱٥٥/۹٤		

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

جدول شمارهٔ ۷، تفاوت بین افراد دارای وضعیت شغلی مختلف از لحاظ میانگین سرمایهٔ اجتماعی، هویت محله‌ای و کیفیت زندگی را نشان می‌دهد. نتایج آزمون Anova بیانگر آن است که تفاوت معناداری از لحاظ میانگین سطح سرمایهٔ اجتماعی در بین افراد با وضعیت اشتغال مختلف وجود دارد (Sig=۰/۰۲۱) و این معناداری از لحاظ آماری تأیید می‌شود . افراد خانه‌دار با میانگین ۸۹/۵ از سرمایهٔ اجتماعی بالاتری برخوردارند. همچنین بین وضعیت اشتغال افراد پاسخگو و کیفیت زندگی نیز تفاوت معنادار به لحاظ آماری وجود دارد (Sig=۰/۰۰۸). افراد محصل یا دانشجو با میانگین بالاتری نسبت به سایر وضعیت‌های شغلی، از میزان کیفیت زندگی بالاتری برخوردار هستند.

جدول شمارهٔ هشت- آزمون تفاوت میانگین متغیرهای اصلی بر حسب میزان درآمد

متغیر	مقوله‌ها	میانگین	F	سطح معنی‌داری (Sig)
سرمایهٔ اجتماعی	کمتر از یک میلیون تومان	۸۰/۳٦	۳/۷۹	۰/۰۰۵
	یک تا پنج میلیون تومان	۷۱/٦۲		
	پنج تا ده میلیون تومان	۸۰		
	ده تا پانزده میلیون تومان	۸۳/۷۳		
	بیش از پانزده میلیون تومان	۸٤/۱۲		
کیفیت زندگی	کمتر از یک میلیون تومان	۸۸/۲۸	۵/٦۳	۰/۰۰۰
	یک تا پنج میلیون تومان	۱۳٦/۵۷		
	پنج تا ده میلیون تومان	۱٤۹/۵۰		
	ده تا پانزده میلیون تومان	۱۵۳/۲٦		
	بیش از پانزده میلیون تومان	۱٦۲/۹۰		

جدول شمارهٔ ۸، به بررسی آزمون تفاوت میانگین بین افراد دارای سطوح درآمدی مختلف از لحاظ میانگین سرمایهٔ اجتماعی، هویت محله‌ای و کیفیت زندگی می‌پردازد. طبق نتایج حاصل از آزمون تفاوت میانگین، میزان سرمایهٔ اجتماعی در بین افراد با سطوح درآمدی مختلف، به لحاظ آماری تفاوت معناداری دارد (Sig=۰/۰۰۵) و با توجه به میانگین گروه‌های مختلف، افرادی که درآمد بیش از پانزده میلیون تومان دارند، میزان سرمایهٔ اجتماعی بالاتری را دارا می‌باشند که این مورد را تأیید می‌کند که وضعیت اقتصادی عامل دارای اهمیتی در میزان دارا بودن سرمایهٔ اجتماعی در بین افراد می‌باشد و همین‌طور این نکته که سرمایه‌ها قابل تبدیل به یکدیگر می‌باشند و به زعم پی‌یر بوردیو، سرمایهٔ اقتصادی ریشهٔ تمام سرمایه‌هاست. کیفیت زندگی افراد نیز در بین گروه‌های

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

درآمدی مختلف، دارای تفاوت معناداری به لحاظ آماری می‌باشد (Sig=۰/۰۰۰) و افرادی که دارای درآمد بیش از پانزده میلیون تومان می‌باشند، به لحاظ میانگین سطح کیفیت زندگی در وضعیت بهتری هستند.

جدول شمارهٔ نه- آزمون تفاوت میانگین متغیرهای اصلی بر حسب منطقهٔ محل سکونت

متغیر	مقوله‌ها	میانگین	F	سطح معنی‌داری (Sig)
سرمایهٔ اجتماعی	بالا شهر	۸۲/۱٤	۰/۳۲	۰/۸۰٦
	مرکز شهر	۸۱/۷۸		
	پایین شهر	۷۹/۲۸		
	حاشیهٔ شهر	۸۲/۳۳		
کیفیت زندگی	بالا شهر	۱٦۱/۱۹	۵/۰٦	۰/۰۰۲
	مرکز شهر	۱۵۱/۸۷		
	پایین شهر	۱٤٦/۵۲		
	حاشیهٔ شهر	۱٤۵/۲۲		

در جدول شمارهٔ ۹، تفاوت بین افراد ساکن در محلات مختلف از لحاظ میانگین سه متغیر اصلی تحقیق قابل مشاهده است. نتایج آزمون Anova نشان می‌دهد که در بین مناطق مختلف شهر از نظر سرمایهٔ اجتماعی تفاوت معناداری وجود ندارد (Sig=۰/۸۰٦) و وجود تفاوت رد می‌شود. در مورد تفاوت در بین ساکنین مناطق مختلف به لحاظ سطح کیفیت زندگی نیز باید خاطر نشان کرد که تفاوت معناداری به لحاظ آماری وجود دارد (Sig=۰/۰۰۲) و طبق میانگین موجود، ساکنین مناطق بالاشهر به لحاظ کیفیت زندگی در وضعیت بهتری به سر می‌برند.

جدول شمارهٔ ده- آزمون تفاوت میانگین متغیرهای اصلی بر حسب مدت زمان سکونت

متغیر	مقوله‌ها	میانگین	F	سطح معنی‌داری (Sig)
سرمایهٔ اجتماعی	کمتر از یک سال	٦٤/٦٤	۸/۹۸	۰/۰۰۰
	یک تا سه سال	۷۹/٤۳		
	سه تا پنج سال	۷۵/۸٦		
	پنج تا ده سال	۷۷/۱۰		
	بیش از ده سال	۸۵/۳۵		
کیفیت زندگی	کمتر از یک سال	۱۲٦/۱۱	۱۱/۳۵	۰/۰۰۰
	یک تا سه سال	۱٤۳/۹۲		
	سه تا پنج سال	۱٤٦/۷۰		

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

پنج تا ده سال	۱٤٦/۷۰
بیش از ده سال	۱٥٦/۸۰

جدول شمارهٔ ۱۰، نشان‌دهندهٔ نتایج آزمون Anova جهت بررسی تفاوت میانگین سرمایهٔ اجتماعی، هویت محله‌ای و کیفیت زندگی افراد بر حسب مدت زمان سکونت در محله‌شان می‌باشد. طبق نتایج حاصل شده، تفاوت معناداری بین مدت زمان‌های مختلف سکونت و میزان سرمایهٔ اجتماعی وجود دارد و این تفاوت به لحاظ آماری تأیید می‌شود (Sig=۰/۰۰۰). افرادی که بیش از ده سال در محلهٔ کنونی‌شان سکونت دارند، میزان سرمایهٔ اجتماعی‌شان به نسبت سایرین بالاتر می‌باشد. این مورد می‌تواند به عواملی از جمله وجود شبکه‌های ارتباطی، شکل‌گیری اعتماد در طول زمان، وجود تعاملات و... بستگی داشته باشد که با گذشت زمان و تقویت ارتباطات اجتماعی شکل می‌گیرد. وجود تفاوت بین مدت زمان سکونت به لحاظ سطح کیفیت زندگی نیز تأیید می‌شود (Sig=۰/۰۰۰) و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار است. افرادی که بیش از ده سال سابقهٔ سکونت در محله‌شان را دارند در مقایسه با دیگران، کیفیت‌زندگی بالاتری را دارا می‌باشند.

جدول شمارهٔ یازده-مدل رگرسیونی کیفیت‌زندگی بر اساس مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی

	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	T	سطح معنی-داری	آمار هم‌خطی	
	B	خطای معیار	Beta			تورم واریانس[28]	ضریب حداقل تحمل[29]
مقدار ثابت	۹٦/۸۰۳	٥/۳٥٦		۱۸/۰۷٤	۰/۰۰۰		
اعتماد	۰/۸۱۳	۰/۱٦٤	۰/۲۷۰	٤/۹۷۳	۰/۰۰۰	۱/٤۲٤	۰/۷۰۲
مشارکت جمعی	۰/۷۱٤	۰/۲۰٥	۰/۲۰۸	۳/٤۸۹	۰/۰۰۱	۱/۲۳٥	۰/۸۱۰
حمایت اجتماعی	۰/۷۱٤	۰/۳۰۷	۰/۰۷٦	۱/۲۹۳	۰/۱۹۷	۱/۷۱۱	۰/٥۸٤

[28] Variance Inflation Factor = VIF
[29] Tolerance

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]
[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

شبکه‌ها و روابط	۰/۳۹۷	۰/۳۰۷	۰/۰۷۶	۱/۲۹۳	۰/۱۹۷	۱/۶۵۰	۰/۶۰۶

ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R Square)	ضریب تعیین تعدیل‌شده (Adjusted R Square)	F	سطح معنی‌داری
۰/۵۰۸	۰/۲۵۸	۰/۲۵۰	۳۱/۰۹۳	۰/۰۰۰

جدول شمارهٔ ۱۱، مدل رگرسیونی تأثیر مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی را نشان می‌دهد. نتایج جدول گویای آن است که ضریب همبستگی چندگانهٔ متغیرهای مستقل و وابسته برابر با ۰/۵۰۸ می‌باشد. این عدد نشان دهندهٔ میزان همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته است و در اینجا نشان می‌دهد که اعتماد، مشارکت جمعی، حمایت اجتماعی و شبکه‌ها و روابط به طور همزمان به میزان ۰/۵۰۸ با کیفیت زندگی همبستگی دارند. ضریب تعیین نشان‌دهندهٔ آن است که حدود ۲۶ درصد از تغییرات در متغیر وابسته (کیفیت‌زندگی) توسط متغیرهای مستقل در این مدل رگرسیونی تبیین می‌شوند. مقدار F محاسبه شده (۳۱/۰۹۳) در سطح معنی‌داری (Sig=۰/۰۰۰) نشان می‌دهد که مدل رگرسیونی معنادار می‌باشد و متغیرهای مستقل توانسته‌اند تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کنند. در بین متغیرهای مستقل وارد شده به مدل، اعتماد (Sig=۰/۰۰۰) و مشارکت‌جمعی (Sig=۰/۰۰۱) معنادار می‌باشند.

برای اینکه سهم هریک از متغیرهای مستقل را در تبیین و پیش‌بینی متغیر وابسته (کیفیت‌زندگی) بررسی کنیم، ضرایب استانداردشدهٔ آن‌ها (Beta) را با یکدیگر مورد مقایسه قرار می‌دهیم. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که متغیر اعتماد (Beta=۰/۲۷۰)، بیش‌ترین سهم را در تبیین متغیر وابسته دارد. به عبارت دیگر؛ در ازای هر یک واحد تغییر در انحراف معیار میزان اعتماد، به اندازهٔ ۰/۲۷۰ در انحراف معیار کیفیت‌زندگی تغییر ایجاد می‌شود. مشارکت جمعی نیز با میزان ۰/۲۰۸ در جایگاه بعدی در جهت پیش‌بینی متغیر وابسته قرار می‌گیرد. بدین ترتیب می‌توان اشاره کرد که بالاترین میزان کیفیت زندگی در بین افرادی می‌باشد که میزان اعتماد در بین آن‌ها بیشتر است. با توجه به نتایج آمار هم‌خطی نیز باید خاطرنشان کرد که فرض هم‌خطی متغیرهای مستقل این مدل رد می‌شود، زیرا تورم واریانس پایین‌تر از ٤ و ضریب حداقل تحمل نیز بالاتر از یک دهم می‌باشد و بدین‌سان می‌توان گفت که در مدل رگرسیونی بالا، مشکل هم‌خطی وجود ندارد.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

محله‌ها در شهر یک مفهوم فضایی و در عین حال یک مفهوم اجتماعی هستند. با قبول کردن این نکته که شهر به عنوان موجودی زنده است، دیگر نمی‌توان تنها به ابعاد ظاهری آن نگریست. یک روح جمعی در بین ساکنین محلات شهر وجود دارد که حاصل تصمیمات، تصورات و هویت جمعی مردم آن محلهٔ شهری است.

برخلاف گذشته و به‌ویژه در کشور ما که نگاه جامعه و حاکمیت در مورد مباحث شهرها، بیشتر براساس رویکرد عقلانیت فنّی و مبتنی بر سود بوده است، امروزه مسائل اجتماعی گسترده‌ای در سطح شهرها وجود دارد که توجه بسیاری از متخصصین و عالمان رشته‌های گوناگون از جمله جامعه‌شناسان و برنامه‌ریزان شهری را به خود جلب کرده است. مطالعات اجتماعی در شهر به ابعاد مختلف شهر نظیر فضای کالبدی، روابط انسانی، تشکیلات اداری- سازمانی و... پرداخته است و شامل بررسی اثرگذاری مفاهیمی همچون اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، هویت شهری، توسعهٔ پایدار و مواردی از این دست می‌شود. مسائل اجتماعی شهر به موضوعات و مشکلاتی اشاره دارد که در حوزهٔ اجتماع و زندگی شهری وجود دارند. این مسائل می‌توانند به صورت عمومی در تمام شهر یا به صورت خاص در محله‌ها و مناطق مختلف شهر بروز کنند. همان‌طور که اشاره شد؛ برنامه‌ریزی شهری و مدیریت آن اگر بدون توجه به ارزش‌ها، اهداف و یا مسائل اجتماعی باشد، محیط شهری و همچنین برنامه‌ریزان شهر را با چالش‌های متعددی روبرو خواهد نمود. از همین‌رو توجه اساسی به برنامه‌ریزی شهری همراه با لزوم تمرکز بر مسائل فرهنگی و اجتماعی، امروزه ضرورتی دوچندان یافته است. مطالعه و واکاوی این مسائل اجتماعی شهر می‌تواند به شهرداری‌ها، محققان، برنامه‌ریزان شهری و سایر نهادهای مرتبط کمک کند تا راهکارهای مناسبی برای حل این مسائل ارائه دهند و شرایط زندگی شهروندان را بهبود بخشند.

درک کیفیت یک شهر تنها از طریق دیدن آن توسط شهروند ایجاد می‌شود و این امر به واسطهٔ تصور ذهنی و ادراک محیطی که مردم در محل سکونت خود دارند، انجام می‌گیرد. به همین جهت در این پژوهش سعی بر آن بود تا با رویکردی جامعه‌شناختی، ارتباط بین متغیرهای اصلی تحقیق (سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی) با یکدیگر بررسی شود و در ضمن تأثیر سرمایهٔ اجتماعی بر روی کیفیت زندگی ساکنین محلات شهر رفسنجان مورد مطالعه و تحلیل قرار گیرد.

طبق نظر ولکاک و نارایان، مشارکت به کمک منافع حاصل از عضویت در انجمن‌های محلی و دسترسی به منابع برون‌گروهی بر کیفیت زندگی تأثیر می‌گذارد. تعامل و پیوستگی متقابل بین کیفیت زندگی و سرمایهٔ اجتماعی نشان می‌دهد کیفیت زندگی پایین فرایند تبدیل و بازتولید اشکال چهارگانهٔ سرمایهٔ مورد نظر بوردیو را با مشکل روبه‌رو می‌کند؛ زیرا نبودن هر کدام از اشکال

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

سرمایه به ویژه سرمایهٔ اجتماعی که نمود و نمایی آن را در حوزه و میدان روابط اجتماعی باید دید، فرایند مزبور را به لحاظ بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در روابط اجتماعی محدود می‌کند و برخورداری از شاخص‌های رفاهی مربوط به کیفیت زندگی را دچار نقصان می‌کند؛ به عبارت دیگر، سرمایهٔ اجتماعی فرد در واقع ارزش جایگاه او در شبکه‌های اجتماعی گوناگون است و همین جایگاه است که میزان بهره‌مندی فرد از کیفیت‌های مطلوب زندگی را مشخص می‌کند.

سرمایهٔ اجتماعی عاملی تأثیرگذار بر روی سطح کیفیت زندگی در بین افراد می‌باشد. همان‌طور که اشاره شد، نتایج آزمون‌های مختلف در این تحقیق این مورد را تأیید می‌کند و می‌توان آن‌را همسو با نتایج پژوهش‌های مختلفی دانست که در داخل و خارج از کشور نیز گواه بر این موضوع می‌باشند (ایمان و حیدری، ۱۳۹۹ ؛ وارد و دیگران،۲۰۲۰ ؛ کوزه‌گر و دیگران، ۱۳۹۸ ؛ لقمان و دیگران، ۱۳۹۸؛ خادمی و دیگران، ۱۳۹۷ ؛ یزدان‌پناه و سجادزاده، ۱۳۹۷ ؛ روکا ماس و دیگران، ۲۰۱٦ ؛ محمدنیا قرائی و دیگران، ۱۳۹٤ ؛ قادری و تقوی، ۱۳۹٤؛ همودان و دیگران، ۲۰۱٤ ؛ عبدالحکیم و دیگران، ۲۰۱۰؛ نیلسون و دیگران، ۲۰۰٦). اشخاص تلاش می‌کنند تا با اتصال به مجموعه‌ای از شبکه‌ها، ارزش‌هایی را برای خود محقق کنند که با سایر اعضای آن شبکه مشترک است. هرچقدر این نوع شبکه‌ها گسترش پیدا کنند، در واقع افراد برای خود دارایی را تشکیل می‌دهند که برایشان در حکم نوعی سرمایه تلقی می‌شود. سرمایهٔ اجتماعی به‌طور گسترده به عنوان ارتباطات بین افراد در نظر گرفته می‌شود که بر کنش‌های جمعی و چگونگی بهره‌مندی مردم از این اقدامات تأثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر، از تعامل روزمرهٔ بین مردم ناشی می‌شود(آنیکس و بولن، ۲۰۰۰). سرمایهٔ اجتماعی محدود به پیوندهای اجتماعی اشاره دارد که بر تشابه و صمیمیت متکی هستند. این بعد از سرمایهٔ اجتماعی بر منابع شخصی محدود مانند پیوندهای خانوادگی، همسایگی و پیوندهای دوستی نزدیک تأکید می‌کند(هیلی و هامپشایر،۲۰۰۳: ۱۲۳).

همان‌طور که از نتایج یافته‌های تحقیق برآمد، از بین مؤلفه‌های مختلف سرمایهٔ اجتماعی، بیشترین میزان تأثیر را اعتماد به خود اختصاص داده است که در برخی تحقیقات نیز تأیید شده است (کوزه‌گر و دیگران،۱۳۹۸ ؛ لقمان و دیگران،۱۳۹۸ ؛ قادری و تقوی،۱۳۹٤). در این رابطه پاتنام معتقد بود که کیفیت زندگی عمومی و عملکرد نهادهای اجتماعی به شدت تحت تأثیر هنجارها، اعتماد و شبکه‌های مشارکت مدنی و اجتماعی هستند(مانینگ، ۲۰۱۰: ۲٥٦). در کل پاتنام معتقد است که بالا رفتن سطح سرمایهٔ اجتماعی نتایج مثبتی از جمله افزایش رفاه اقتصادی، سلامت روان بهتر، دستاوردهای آموزشی بالاتر، سطوح پایین‌تر جرم و جنایت (همان:۲٦۲) و همچنین افزایش کیفیت زندگی را در پی دارد(گاینی و همکاران، ۲۰۱۱: ۱۲٤).

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

کاهش شبکه‌های ارتباطی، اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و در یک کلام نزول سرمایهٔ اجتماعی به نوبهٔ خود منجر به افول کیفیت زندگی افراد در هر یک از جنبه‌های آن در اجتماعات محله‌ای در سطح شهر خواهد شد. محله‌های شهری می‌توانند شبکهٔ تعامل و ارتباط را برای بهبود کیفیت زندگی ایجاد کنند و از آن استفاده کنند و همچنین به دریافت اطلاعات، ایده‌ها، تأثیرات و منابع کمک کنند. رفاه کلی و کیفیت زندگی با توانایی افراد در آشنایی با محیط اطراف و مشارکت در زندگی اجتماعی و فعالیت‌های روزانه، احساس ارتباط و داشتن حس قوی مکان مرتبط است.

به‌طور کلی مشخص شد که توجّه به عناصر اجتماعی در مورد پدیده‌ای مثل شهر و محله‌های شهری باید مدنظر مسؤولین و دست‌اندرکاران حوزهٔ شهری قرار گیرد. نتایج نشان می‌دهد که سرمایهٔ اجتماعی اهمیت بسیار زیادی در تقویت کیفیت زندگی افراد دارد. یافته‌های پژوهش بیان‌گر آن است که هرچه سرمایهٔ اجتماعی را در بین ساکنین محلات ارتقاء دهیم از آن طرف باعث رشد کیفیت زندگی افراد خواهد شد. پس توجه به مباحث فرهنگی و اجتماعی به شکل خیلی محسوس در زندگی شهری تأثیرگذار است و استفاده از نتایج پژوهش‌های اجتماعی را در برنامه‌ریزی‌های شهری طلب می‌کند.

برخی پیشنهادات اجرایی و کاربردی که نگارنده از خلال این پژوهش به آن دست یافته است به شرح زیر می‌باشد:

- تهیه و تنظیم نقشهٔ تفکیک شده از تمام محله‌های شهری به همراه جمعیت تقریبی آن‌ها و به‌روز کردن اطلاعات آن به‌صورت سالانه.
- ارائهٔ گزارش سالانه از نیازمندی‌های رفاهی و تسهیلاتی در محلات شهری با توجه به منطقه و جمعیت هر محله.
- ایجاد یک گروه پژوهشی متخصص و انجام پیمایش‌های سالانه در راستای سنجش میزان سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی شهروندان،
- ارتقاء و بهبود میزان سرمایهٔ اجتماعی در بین ساکنین شهر به‌ویژه تقویت سطح اعتماد شهروندان.
- توجه به نتایج سنجش کیفیت زندگی و بهبود مواردی که دارای خلاء می‌باشند.
- افزایش امکانات و تسهیلات رفاهی برای ساکنین محلات شهر رفسنجان.
- توجه به امکانات رفاهی شهروندان با توجه به نیازهای هر محله و تفکیک آن‌ها.
- ایجاد و یا افزایش فضاهایی برای ملاقات و تعامل اجتماعی، مانند کافه‌ها، رستوران‌ها، کتابخانه‌ها و مراکز فرهنگی که می‌تواند فرصت‌هایی برای برقراری ارتباطات اجتماعی و تبادل اطلاعات و تجارب فراهم کند و به افزایش سرمایهٔ اجتماعی در بین شهروندان منجر شود.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

منابع

۱. احمدی، سیروس ، میرفردی، اصغر و محمدحسین ابتکاری (۱۳۹۲) «بررسی تأثیر سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی شهروندان شهر یاسوج»، **راهبرد اجتماعی-فرهنگی**، سال دوم، شمارهٔ ٦: ۱۳۵-۱۵۷.

۲. انتصاری، فرناز؛ ستارزاده، داریوش؛ بلیلان، لیدا و اکبر عبدالله‌زاده (۱٤۰۱) «ارزیابی پیشران‌های حیاتی مؤثر بر کیفیت زندگی شهری با رویکرد آینده‌پژوهی در کلان‌شهرهای ایران»، **مطالعات جامعه‌شناسی**، سال پانزدهم، شمارهٔ ۵۷: ۲۱٦-۱۹۷.

۳. ایمان، محمدتقی و سهیلا جهانگیری حیدری (۱۳۹۹) «بررسی تأثیر سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری شهروندان منطقهٔ ۱٤ شهر اصفهان»، **مطالعات جامعه‌شناختی شهری**، سال دهم، شمارهٔ ۳٦: ۲۸-۱.

٤. توسلی، غلامعباس و مرضیه موسوی (۱۳۸٤) «مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تأکید بر نظریه‌های سرمایهٔ اجتماعی»، **نامهٔ علوم اجتماعی**، دورهٔ ۱۱، شمارهٔ ۲٦: ۳۲-۱.

۵. جیکوبز، جین (۱۳۸٦) **مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی**، ترجمهٔ آرزو افلاطونی و حمیدرضا پارسی، چاپ اوّل، تهران: دانشگاه تهران.

٦. چپ‌من (۱۳۹٤) **آفرینش محلات و مکان‌ها در محیط انسان‌ساخت**، ترجمهٔ شهرزاد فریادی و منوچهر طبیبیان، تهران: دانشگاه تهران.

۷. حریرچی، امیرمحمود؛ میرزایی، خلیل و اعظم جهرمی (۱۳۸۸) «چگونگی وضعیت کیفیت زندگی شهروندان شهر جدید پردیس»، **پژوهش اجتماعی**، سال دوم، شمارهٔ ٤: ۱۱۰-۸۹.

۸. خادمی، زهرا ؛ صفایی، صفی‌الله و نسرین مرادی شهباز (۱۳۹۷) «بررسی رابطهٔ سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی (مورد مطالعه: زنان ۲۵تا٦۵ سالهٔ شهر تهران)»، **جامعه‌شناسی کاربردی**، سال بیست و نهم، شماره ۲: ۱٦۸-۱٤۷.

۹. شارع‌پور، محمود (۱۳۹٤) **جامعه‌شناسی شهری**، چاپ هشتم، تهران: سمت.

۱۰. ضرغامی، سعید؛ کوزه‌گر، لطفعلی و علی رحیمی (۱٤۰۰) «تحلیلی بر مؤلفه‌های مؤثر در کیفیت زندگی ساکنان محلات فرودست شهری»، **مطالعات ساختار و کارکرد شهری**، دورهٔ ۸ شمارهٔ ۲۷: ۱۳۲-۱۱۰.

۱۱. غفاری، غلامرضا و رضا امیدی (۱۳۸۸) **کیفیت زندگی، شاخص توسعهٔ اجتماعی**، چاپ اول، تهران: شیرازه.

۱۲. فوکویاما، فرانسیس (۱۳۷۹) **پایان نظم**، ترجمهٔ غلامعباس توسلی، تهران: جامعهٔ ایرانیان.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

۱۳. فیلد، جان (۱۳۹۲) **سرمایهٔ اجتماعی**، ترجمهٔ غلامرضا غفاری و حسین رمضانی، چاپ سوم، تهران: کویر.

۱٤. قادری، احمد و نعمت‌الله نقوی (۱۳۹٤) بررسی رابطهٔ سرمایهٔ اجتماعی با کیفیت زندگی شهروندان شهر سقز، **مطالعات جامعه‌شناسی**، سال پنجم، شماره۱۹: ۱۲٦-۱۱۱.

۱۵. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۹) **عصر اطلاعات اقتصاد، جامعه و فرهنگ: ظهور جامعهٔ شبکه‌ای**، ترجمهٔ احد علیقلیان و افشین خاکباز، چاپ ششم، تهران: طرح نو.

۱٦. کوزه‌گر کالجی، لطفعلی؛ اسکندرپور، مجید و عبدالباسط درزاده‌مهر (۱۳۹۸) «تحلیلی بر رابطهٔ سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی شهری»، **جغرافیا و مطالعات محیطی**، سال هشتم، شمارهٔ ۲۹: ۲۱-۳٤.

۱۷. لقمان، مونا؛ زرآبادی، زهرا و مصطفی بهزادفر (۱۳۹۸) «بررسی تأثیر متقابل مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی در محله‌های شهری با استفاده از روش معادلات ساختاری»، **مطالعات معماری ایران**، شمارهٔ ۱۵: ۲٤۰-۲۱۷.

۱۸. ماجدی، سید مسعود و عبدالعلی لهسایی‌زاده (۱۳۸۵) «بررسی رابطهٔ بین متغیرهای زمینه-ای، سرمایهٔ اجتماعی و رضایت از زندگی (مطالعهٔ موردی در روستاهای استان فارس)»، **روستا و توسعه**، سال نهم، شمارهٔ ٤: ۱۳٦-۹۱.

۱۹. محمدنیا قرائی، فاطمه؛ تیموری، مرضیه و محمدعلی خانی‌زاده (۱۳۹٤) «تحلیل و ارتباط سنجی سرمایهٔ اجتماعی و کیفیت زندگی ذهنی در محلات جدید (نمونهٔ موردی: محلهٔ جاهد شهر مشهد)»، **مطالعات جامعه‌شناختی شهری**، سال پنجم، شمارهٔ ۱۵: ۲۱٦-۱۸۹.

۲۰. محمدیان، مهرداد (۱۳۹۹) **کلان‌شهر و کیفیت زندگی (مباحثی در جامعه‌شناسی شهری)**، چاپ اوّل، تهران: اساتید دانشگاه.

۲۱. معینی، پژمان (۱٤۰۰) **کیفیت زندگی در محله‌های شهری ایران**، چاپ اوّل، تهران: موجک.

۲۲. یزدان‌پناه شاه‌آبادی، محمدرضا و حسن سجادزاده (۱۳۹۷) «تأثیر سرمایهٔ اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری؛ رویکردی اجتماعی در برنامه‌ریزی محلات تاریخی؛ نمونهٔ موردی: بافت تاریخی شهر تهران»، **جامعه‌پژوهی فرهنگی**، شمارهٔ ۳: ۱۵۸-۱۳۳.

۲۳. تاجبخش، غلامرضا (۱۳۹۲) «بررسی میزان سرمایهٔ اجتماعی در بین حاشیه‌نشینان ایلام»، **مطالعات جامعه‌شناختی شهری**،سال سوم، شمارهٔ ۹: ۱۲٤-۹۷.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

۲٤. نوغانی، محسن؛ اصغرپور، احمدرضا؛ صفا، شیما و مهدی کرمانی (۱۳۸۷) «کیفیت زندگی شهروندان و رابطهٔ آن با سرمایهٔ اجتماعی در شهر مشهد»، **مجلهٔ علوم اجتماعی دانشکدهٔ ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد**، شمارهٔ ۱: ۱٤۰-۱۱۱.

۲۵. محمدی، محمدعلی(۱۳۸٤) **سرمایهٔ اجتماعی و سنجش آن**، چاپ اول، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.

26. Abdul-Hakim, R., Ismail, R., & Abdul-Razak, N. A. (2010) «The relationship between social capital and quality of life among rural households in Terengganu, Malaysia». **OIDA International Journal of Sustainable Developmen***t*, Vol.1 (05): 99-106.

27. Anheier, H. K., Stares, S., & Grenier, P. (2004) «Social capital and life satisfaction». **In book: European Values at the Turn of the Millennium**: 81-107.

28. Christensen, V. T., & Carpiano, R. M. (2014) «Social class differences in BMI among Danish women: applying Cockerham's health lifestyles approach and Bourdieu's theory of lifestyle**», Social Science & Medicine,** Vol. 112: 12-21.

29. Cowan, Robert (2005**) the Dictionary of Urbanism**, first Edition, London: Street Wise Press.

30. Das, D. (2008) «Urban quality of life: a case study of Guwahati», **Social Indicators Research**, Vol. 88 (2): 297-310.

31. Epley, D.R. and Menon, M. (2008) «A method of Assembling Cross-Sectional Indicators into a Community Quality of Life», **Social Indicators Research**, Vol. 88(2): 281-296.

32. Hamdan, H. Yusof, F. & Marzukhi, M. A. (2014) «Social Capital and Quality of Life in Urban Neighborhoods High Density Housing», **Social and Behavioral Sciences**, *(*153):169-179.

33. Healey. P & Hampshire, M (2003) Collaborative planning in perspective, **Planning Theory, Vol.** 2: 101–123.

34. Lin, N. (2002) **Social capital: A theory of social structure and action** (Vol. 19). Cambridge university press.

35. Maass. R, Kloeckner. C, Lindstram. B & Lillefjell. M (2016) «The impact of neighborhood social capital on life satisfaction and self-rated health: A possible pathway for health promotion», **Health and Place**, Vol.42: 120-128.

36. Manning, P (2010) «Putnam and radicalsocio -economic theory», **International Journal of Social Economics**, Vol. 37(3):254-269.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]

37. Mumford, L. (1954) «The Neighborhood Research: Its Development and Current Forms», **Urban Affairs Quarterly**, No. 17: 491-518.

38. Nilsson, J., Rana, A. M., & Kabir, Z. N. (2006) «Social capital and quality of life in old age: results from a cross-sectional study in rural Bangladesh». **Journal of aging and Health**, Vol. 18(3): 419-434.

39. Onyx, J. and Bullen, P. (2000) «Measuring social capital in five communities», **The Journal of Applied Behavioral Science**, Vol. 36 (1): 23-42

40. Tarrow, S. (1996) «Making Social Science Work Across Space and Time: A Critical Reflection on Robert Putnam's Making Democracy Work», **American Political Science Review**, Vol. 90 (2): 389-397.

41. Ward, M., McGarrigle, C. A., Carey, D., & Kenny, R. A. (2020) «Social Capital and Quality of Life among Urban and Rural Older Adults. Quantitative Findings from the Irish Longitudinal Study on Ageing». **Applied Research in Quality of Life Studies**, vol. 16(3): 1-17.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-20]

[DOI: 10.61186/scds.11.4.110]